

Ferzan Ozpetek

POPUT DAHA

Preveo s italijanskog
Saša Moderc

■ Laguna ■

Naslov originala

Ferzan Ozpetek
COME UN RESPIRO

Copyright © 2020 Mondadori Libri S.p.A., Milano.
Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Valteru
Asafu*

Volim te i ne znaš koliko mi se srce kida što je to sve.

Turgut Ujar

Nemoguće ljubavi nikada nemaju kraja.

IZ FILMA *Zalutali meci*

Kaš, 20. jun 2019.

Draga Adele,

Pišem ti sa terase kafea s pogledom na luku u Kašu. Ostaću ovde još nedelju dana. Prošlo je mnogo vremena od mog poslednjeg pisma, u kome sam ti pričala o svojim dogodovštinama i koliko sam uživala u novom životu koji sam odabrala, daleko od kuće. U međuvremenu su usledili drugi događaji, neki su ostavili traga. Usput sam izgubila nešto od svoje poletnosti, ali kažu da je to fiziološki: sada sam već „zrela“ gospođa. Mora da si i ti „zrela“, ali teško mi je da te zamislim takvu.

Protekla godina, uostalom, baš me je izmorila, čak i fizički. Skoro da se ne prepoznajem. Život me polagano crpi. Pogledam se u ogledalo i vidim da sam se izobličila. Upoznala sam mnogo radosti, ali i puno boli, a poslednja je svaki put najgora. Pre mesec dana preminuo je Dario, moj voljeni prijatelj. Nije više živeo u Turskoj, ali ostali smo u kontaktu i čuli bismo se telefonom gotovo svake sedmice. Bili smo se dogovorili da se nađemo baš ovde, u

Kašu, ovih ranih letnjih dana. Ali smrti se žurilo, odnela ga je ne ostavivši nam vremena za oprostaj. Plačem za njim kao ni za kim drugim, čak ni za ljubavlju. Sećam se njegovog optimizma, njegove neodoljive ironije, neodoljive iskrenosti kojom je umeo da govori pravo u srce.

Danas je lep, sunčan dan, ali ipak evo me, sedim ovde u senci, u društvu duhova iz prošlosti, dok mi teskoba koju ne mogu opisati oduzima ono malo daha što mi je ostalo. Da je život pravedniji, sada bi Dario sedeo kraj mene i uživao bi u turskoj kafi, među prstima bi mu bila zapaljena cigareta. Umesto toga, ja sam sama na našem sastanku. Znam, besmisleno je to što sam svejedno došla ovamo, ali mislila sam da mu to ipak dugujem. Toliko smo razgovarali o ovom putovanju: otkazivanje bi bilo poput izdaje. Ali sada ne znam više koliko je bilo mudro slediti srce. Suočavanje s njegovom odsutnošću nepodnošljiva je bol. Čak me i more, tako plavo i svetlo, boli. Ponavljam u sebi onu pesmu Nazima Hikmeta: „Dani postaju sve kraći, počinju kiše. Moja vrata, širom otvorena, čekala su te. Zašto si toliko kasnila?“

Ovi stihovi samo produbljuju moju tugu. I evo me, tu sam, krhka i neutešna.

Bol ponovo otvara stare rane i navodi me da razmislim o svemu što sam izgubila. Da razmislim o tebi. I zato, nakon dugog ćutanja, ponovo ti se javljam.

Na čemu smo ostale? Šta smo postale?

Prošlo je pedeset godina otkako su se naši putevi razdvojili, a izvesno toga dana nismo slutile da će nam to biti poslednji dan. Da se više nikada nećemo videti. Možeš mi verovati, ne moraš, ali otići iz Italije, tada, za mene nikako nije bio čin odricanja. To je bio životni izbor koji mi je omogućio ponovno rođenje. Nadam se da je za tebe

bilo jednako važno što si ostala. Zahvaljujući toj odluci, ponovo sam volela, varala, mnogo se smejala, čak i patila. A ti? Kako si ti živela svih ovih godina? Nema dana da se to nisam pitala.

Sada kada više nemam nijedan razlog da ostanem daleko od mesta gde je sve počelo, volela bih da te ponovo vidim. Nemam mnogo vremena. Moje je zdravlje trenutno stabilno, ali znam da će se uskoro pogoršati, zato sam odlučila da ponovo putujem, pre nego što bude prekasno. Za nekoliko dana stići ću u Rim. Biće to poput povratka u prošlost, to osećanje me ispunjava i srećom i strahom. Na teži način sam naučila da ne stvaram iluzije, ali ako bih ti rekla da mi srce nije ispunjeno nadom, lagala bih te.

Sleteću u Rim krajem meseca i moja najveća želja jeste da te sretnem poslednji put. Nemam drugog načina da uspostavljam vezu s tobom: u potpunosti se uzdam u ovo pismo. Ne očekujem da ćeš mi odgovoriti, ali nadam se da ćeš ga ovaj put makar pročitati.

Krajem meseca pokucaću na tvoja vrata. Razgovaraćemo, ali to i nije nužno. Biće dovoljan samo jedan zagrljaj, ako je vreme, kao što se nadam, zacelilo sve rane.

Tvoja Elsa

Pečenje je skoro gotovo. Miris je izvrstan. I grilovano povrće širi privlačan miris. Veliki sat koji visi pored frižidera pokazuje pola dvanaest. Za sat vremena stići će gosti, ako se tako mogu nazvati prijatelji koji su tu ceo život: Đulio i Elena, i Anamarija i Leonardo, koji će uskoro dobiti dete. Dok se okreće prema frižideru, Serđo baca pogled na vlastiti odraz na kuhinjskom prozoru i na trenutak se oseća zadovoljno. Zgodan je muškarac i svestan je toga. Tamna kovrdžava kosa, smeđe oči, široko čelo, senzualne usne, u trideset četvrtoj godini ima vitku i mišićavu građu, ali ne prenatlašenu poput onih koji robuju teretani.

Iza njega Đovana spretno obavlja poslove za velikim kuhinjskim stolom. U braku su dve godine, ali zajedno su ukupno dvanaest, Serđo je toliko dobro poznaje da čak i zatvorenih očiju može da pogodi šta radi. Ali da li je baš tako? Da li je dvanaest godina dovoljno da se dvoje ljudi stvarno upoznaju? Okreće se. Đovana, u trenerci, postavlja sto za šestoro, koncentrisana poput arhitekta koji

raspoređuje temelje zgrade, njene plave oči su zamišljene i usredsređene. Kratka, pomalo razbarušena plava kosa još uvek joj daje izgled devojke koju je startovao u kafeu na fakultetu, pa ipak su manje-više istih godina. Poput njihovih prijatelja, pripadaju generaciji koja je upravo prešla tridesetu godinu. Serđo se smeši u sebi: ume da čita svoju suprugu poput otvorene knjige. Trezvena, precizna, efikasna i pouzdana. Ako postoji nešto što ona nema, to je nepredvidljivost. I on je zbog toga voli.

Trezven je i njihov stan u rimskoj četvrti Testačo, u dopadljivoj zgradi s početka dvadesetog veka, kupili su ga pre manje od dve godine, ali kao da su oduvek živeli tu jer on tačno odražava njihov ukus. Dve velike, svetle sobe, odvojeni deo sa spavaćom sobom, garderobom i kupatilom, a na drugoj strani dnevni boravak i radna soba i, naročito, ugodna kuhinja u kojoj mogu da nedeljom ugoste prijatelje na ručku – ovo je običaj koji su ustanovili pre više godina, a s vremenom je postao neizostavan ritual.

Serđo voli da kuva za prijatelje. Tokom sedmice uvek je u žurbi, između suda i svoje advokatske kancelarije. Bavi se korporativnim pravom, njegovi klijenti su puni para, njegovi slučajevi vrede milione. Svakako dobro zarađuje, ali sam posao je stresan. Stoga je kuvanje njegov način da se opusti. A pošto je gurman, u prostranoj, potpuno opremljenoj kuhinji, punoj tegli, začina i aromatičnih biljaka u saksiji, uživa da se ogleda s novim receptima. I upravo tu, u kuhinji, on i Đovana dočekuju svoje goste, druže se za velikim drvenim stolom, potamnelim od upotrebe, postavljenim na sredini. To je prostorija koju oboje najviše vole. Svaki ukras, komad nameštaja i detalj odabran je s naročitom pažnjom.

Đovana ne voli stolnjake, više voli da postavi pravo na sto. Nakon što rasporedi tanjire i pribor za jelo, donosi čaše. Raspoređuje ih, povuče se korak unatrag i posmatra celinu kritičkim okom, poput umetnika koji ocenjuje vlastitu sliku nakon što je završio rad na njoj. Serđo je posmatra krajičkom oka. Ona je perfekcionista u svemu što radi. Sada Đovana uzima iz frižidera nekoliko cvetova tikvice i meša ih s vezom feferona, zatim dodaje dva mala patlidžana. Uzima iz ormara posudu od bele keramike i zadovoljno raspoređuje svoju kreaciju: biće to savršeno jelo za središnji deo trpeze.

„Dođavola, skoro je podne, a još se nisam istuširala!“, uzvikuje pogledavši na sat koji visi na kuhinjskom zidu.

„Bez brige, idi: ja ću da završim. Ionako sam gotov sa kuvanjem“, uverava je Serđo dok isključuje šporet.

„Hleb je u beloj vreći u ostavi...“

„Trči, trči, da te ne zateknu u trenerci!“

Suočena s tom zastrašujućom mogućnošću – ne dao bog da je gosti zateknu nedoteranu – Đovana brzo ide prema kupatilu. U međuvremenu Serđo otvara ostavu i odmah pronalazi ono što traži: veliku veknu hleba. Narezaće samo pola: preostali deo ostaviće na dasci za sečenje kako bi mu bio pri ruci ukoliko bude potrebno.

Jedva čujan zvuk vode koja teče znak je da se njegova supruga tušira. I baš u tom trenutku neko zvoni na ulaznim vratima, kojima se ulazi pravo u kuhinju. Sigurno su Leonardo i Anamarija, njih dvoje imaju naviku da dođu prerano, misli Serđo. Verovatno su naišli na otvoren ulaz u zgradu.

„Uvek poranite, jeb...“, pomisli s nelagodnom.

Naglo je otvorio vrata, ne proveravajući ko je pozvao, ubeden da će zateći dvoje prijatelja, ali umesto njih se na odmorištu nalazi neka gospođa, pomalo otežala od godina, sigurno ima preko sedamdeset. Njena kosa, ofarbana u plavo, dopire do ramena i otkriva par dragocenih starinskih minđuša. Na sebi ima odlično sašivenu tamnoplavu lanenu haljinu, koja obuhvata njenu figuru, ali je ne ističe preterano. Oko vrata nosi ogrlicu od ćilibara, u rukama drži elegantnu vezenu torbu. Lice joj je izbrzdano gustom mrežom bora, ali Serđo na to jedva obraća pažnju jer je obuzet njenim očima, zelenim, prodornim, ukrašenim nesigurno iscrtanom linijom kadžala.

Serđo je posmatra, malo iznenađeno, malo očarano. Ko može biti ta žena? Sigurno je nikada nije video. I ona ga iznenađeno gleda. Štaviše, to nije iznenađenje, već zatečenost, kao da je očekivala da će se naći pred drugom osobom. Zatim baci pogled na pločicu pored vrata kao da želi da proveru, ali tu ne piše ništa. Serđo i Đovana još nisu našli vremena – a možda ni želje – da dodaju svoja imena, a to je nemar koji mu se u tom trenutku čini vrednim prekora.

Pre nego što je zaustio da je pita šta želi, neznanka u međuvremenu kao da se oporavila od iznenađenja i obratila mu se s razoružavajućim osmehom dok ga gleda pravo u oči, s nevinim izrazom na licu: „Oprostite ako vas uznemiravam. Dovraga, da se ovako pojavim u nedelju pre podne, to nije pristojno... Ne, to nije pristojno!“

Serđo je toliko iznenađen da ne može da izusti ništa pametno, ali nema potrebe za tim jer se u tom trenutku ona predstavlja: „Zovem se Elsa Korti, živela sam u ovom stanu pre mnogo godina.“

Pruž a mu ruku i steže njegovu kao da ne želi da je pusti. Na malom prstu nosi zlatan prsten s pečatom. A u međuvremenu pokušava da zaviri preko vlasnikovog ramena, a ovaj ne može da se seti ničeg boljeg nego da se i sam predstavi, navodeći svoje ime i prezime dok klima glavom sa razumevanjem, kao da mu je ta žena upravo priznala da je počinila strašnu grešku.

„Da li verujete u sudbinu?“, pita ga ona puna nade.

Na tako direktno pitanje Serđo je ustuknuo. Kada je bila mlada, sigurno je bila prelepa, proleti mu kroz glavu, i ta pomisao ga iznenađuje.

„Kad sam videla da je ulaz u zgradu otvoren, bilo je to kao da me sama kuća zove“, nastavlja Elsa. „Toliko dugo nisam dolazila u Rim... Prošlo je pedeset godina kako nisam išla ovom ulicom. Izašla sam iz hotela vrlo rano jutros i krenula u šetnju. Nameravala sam da idem prema Koloseumu, ali noge su me dovele ovamo, gde je sve počelo. Osvrtala sam se oko sebe, činilo se da je sve drugačije, a opet neobično isto, a onda sam se našla pred ulazom i kao da nikada nisam ni otišla. Tako, obuzela me snažna nostalgija, želja da ponovo vidim ovaj stan. Ali smetam vam, oprostite! Danas baš ne znam gde mi je glava.“

„Ma ne, svašta, razumem...“, nelagodno promuća Serđo. „Razumem...“ Ne zna šta da kaže pred tom neočekivanom bujicom reči.

Elsa se ponovo izvinjava zbog smetnje, ali nastavlja da upućuje znatiželjne poglede u unutrašnjost stana, kao da se u njemu čuva nešto izuzetno važno za nju. Onda staje i zakorači da ode.

„Dakle, hvala i doviđenja. Možda ću se, ako vam ne smeta, vratiti neki drugi put...“, i uzmiče gotovo nerado.

U drugačijim okolnostima Serđo bi smesta iskoristio priliku da se reši ove nezgodne posete koja ga odvlači od nedeljne rutine i priprema za ručak. Čak i ako on nije toliko odlučan kao Đovana, koja uspeva da se reši svake smetnje za tren oka tako što jednostavno promeni ton u glasu, što pređe na ton koji ne dopušta odgovore, ona ne voli da se previše meša u tuđe stvari. Ta ga je žena, međutim, uzrujala. Neka čudna znatiželja navodi ga da je zadrži.

„Ako želite da pogledate stan... ali nemam mnogo vremena da vam posvetim: čekam goste na ručku.“

„Vi ste zaista vrlo ljubazni!“ Na licu nepoznate žene ponovo sija blistav osmeh. „Ne brinite se, treba mi samo minut da pogledam.“

Zatim ulazi u kuhinju i zaustavlja se nasred prostorije.

„Ne znate koliko sam lepih trenutaka doživela ovde, ali sada mi izgleda kao neki drugi dom. Ovde je bio zid. A tamo ostava. Šporet, naravno... nekada su bili drugačiji“, mrmlja dok gleda u tačku ispred sebe kao da je hipnotisana. Negde izvan prozora.

U tom trenutku pridružuje im se Đovana. Obučena je, ali kosa joj je još uvek vlažna. Čula je glas koji joj nije poznat: šta se događa? Iznenađeno gleda tu nepoznatu ženu, ne uspeva da prikrije da joj nije milo, a Serđo pokušava da predupredi njena pitanja: „Gospođa je... Elsa Korti.“

Uljez se nasmeši Đovani i na trenutak njene minduše kao da su zablistale.

„Vaš je suprug bio tako ljubazan da me pusti da uđem. Samo želim da vidim stan u kom sam nekada živela, pa ću otići“, pravda se i baca saučesnički pogled prema Serđu. Liči na đaka koga je učiteljica zatekla kako izvodi neki nestašluk.

Đovana i dalje gleda zbunjeno: ko je ta žena?

„Rekao sam joj da imamo goste na ručku“, dodaje brzo Serđo.

Ali Đovana ga jedva sluša, njena je pažnja sada u potpunosti usredsređena na neznanku: uprkos godinama, ona isijava ogromnu energiju. Zatim, opčinjena je tom odećom, koja je tako smela kada su boje u pitanju, na njoj se mešaju hladne i tople nijanse, plava boja haljine i ćilibar oko vrata. Do dosade verna crnoj i bež boji, Đovana se na trenutak oseća kao da je beskrajno starija od nje. Da, Elsa poseduje neki poseban sklad. I pre nego što je to shvatila, Đovana je odbacila svoju suzdržanost. Uzvraća osmehom. Odjednom oseća posebnu empatiju prema neznanki koja tvrdi da je živela u tom stanu.

„Dakle, vi ste nekada živeli ovde?“, pita je dok šalje suprugu znak: imaju još deset-dvadeset minuta da je saslušaju. U tom trenutku, zapravo, nisu više samo zaintrigirani, već su i fascinirani tom pridošlicom. Elsa, međutim, samo neodređeno klimne glavom. Prilazi prozoru, netremice gleda kao da proživljava neku uspomenu.

Njih dvoje su sve zainteresovaniji, ne odustaju i obasipaju je pitanjima.

„Živeli ste sami?“, pita Serđo.

„Jeste li živeli ovde dok ste bili mali?“, nadovezuje se Đovana.

Međutim, žena kao da je odlutala u mislima. Samo daje kratke odgovore, mrmlja u sebi nerazumljive reči: „Ne. Zašto?... Možda...“

„Jeste li bili gošća gospođe koja je ovde živela pre nas? Ili njena rođaka?“, tiho pita Serđo, obraćajući se pre Đovani nego Elsi, ali ova reaguje iznenađujućom brzinom, trgnuvši se iz svoje pospanosti: „Gde je ona?“, pita.

„Ona? Na koga mislite?“ , odgovara Serđo.

„Mislite na prethodnu vlasnicu stana?“ , navodi je Đovana.

„Da, ona. Moja sestra.“

„Ne živi u ovom stanu već nekoliko godina“ , zbunjeno odgovara Serđo.

I Đovana je uznemirena. Sada oseća neobjašnjivu nežnost prema toj ženi.

„Niste znali? Niste ostale u kontaktu?“

„Ne, nažalost ne. Ali to je duga priča...“

Elsa ih sada gleda skrušeno: čini se da je upravo shvatila kako odista stoje stvari.

Đovana se dobro seća gospođe koja im je prodala stan. Zove se Adele Konforti, tu je proživela ceo život sa svojom porodicom, onda ju je suprugova smrt naterala da se reši stana jer je bio prevelik za jednu osobu. Uz to, pravdala se da želi da bude blizu svom jedincu. Vrlo je čudno: Elsa nimalo ne liči na Adele Konforti.

„Mislila sam da i dalje živi ovde... nadala sam se da ću je naći“ , dodaje tihim glasom.

„Dakle, tražite je? Niste samo želeli da vidite stan!“

„Da, tako je.“

„A niste znali da je prodala stan i odselila se...“

„Ne, nisam znala.“

Postepeno se oslobodivši svoje zatvorenosti, Elsa otkriva da već pedeset godina nema vesti od svoje sestre. U međuvremenu, ne mareći da pita za dozvolu, kreće se po sobama kao omamljena, ali u isto vreme s nekakvom sigurnošću. Gotovo kao da u toj kući živi oduvek, bez prekida. Đovana i Serđo je prate u stopu, pomalo zbunjeni, ona zalazi u njihovu spavaću sobu, zaviruje u kupatilo,

otvara vrata radne sobe. A u međuvremenu neprestano ponavlja kako joj je krivo što ih uznemirava.

„Sada odlazim. Ostavljam vas na miru. Kasno je, stvarno moram da krenem“, ponavlja kao mašina.

Kada su se vratili u kuhinju, dok ponovo zuri kroz prozor, pita: „Jeste li od tada videli moju sestru?“

„Nismo u skorije vreme: poslednji put kada smo je sreli, bili smo kod javnog beležnika, ali kasnije smo nekoliko puta telefonom kontaktirali s njom. Stigla joj je neka pošta, čuvala sam je, pa sam je zatim obavestila da pošalje nekoga da je preuzme“, kaže Đovana, koja se hvali što je tako efikasna i precizna.

„A znate li gde živi?“

„Van grada, u malom mestu u okolini Rima. U svakom slučaju, kao što sam vam rekla, imamo njen telefonski broj“, ponavlja Đovana.

Ta žena koju je život toliko dugo odvojio od porodice u njoj budi nešto što je istovremeno i naklonost i saosećanje. Ne može a da ne pokuša da se stavi u njenu kožu, iako to nije lako.

Mora da je potresno vratiti se u svoj dom posle pedeset godina – daleko više nego što je ona živela do sada – i otkriti da se sve promenilo. Saznati da su sada u njemu dve nepoznate osobe, da voljenima nema ni traga. Ko zna s kojom je teskobom i s kakvim očekivanjima Elsa malopre pozvonila na njihova vrata. I koliko je samo puta zamislila taj trenutak! A onda su se vrata otvorila i pojavio se nepoznat čovek, Serđo. U tom je trenutku verovatno pomislila da joj je sestra umrla.

„Možete li onda da mi date njen broj?“

Elsa je tek stigla da izusti to pitanje, a već zvoni interfon.

Istanbul, 23. oktobar 1969.

Draga Adele,

Ne znaš koliko sam puta poželela da ti se javim, ali nešto me je svaki put sprečilo. Bol, mislim. Bol. To je reč koja govori sve, ali ništa ne objašnjava. U patnji postoji neka dvosmislenost. Samo ti možeš znati, ja mogu znati, koliko daleko može da ode. Kada stvarno voliš, moraš biti spremna na sve. Na gromove i oluju. Na kišu i sušu. Ne možeš da znaš koliko će te daleko poneti to osećanje koje te sagoreva. Ne možeš ni da razlučiš sreću od očaja, jer u ljubavi iz sreće često proističe upravo očaj.

Sada, međutim, više ne želim da razmišljam o prošlosti. Za mene je odlazak bio poput penjanja na najvišu planinu: pomaljam se s vrha i sve mi se čini sićušno i beznačajno, dok se ispod mene širi horizont pun mogućnosti. Trebalo bi da i ti pokušaš. Bol ostaje, ali ostaje šćućurena u dubini duše, a ti osećaš da te preplavljuje neobičan prkos. To je ono što osećam ovih dana. Do sada sam izgubila svoju neiskvarenost i borim se svakim danom da postanem hrabrija,

lukavija i, ako je potrebno, okrutnija. Spremna sam da uživam u sadašnjosti, da započnem nov život, da govorim na stranom jeziku, okružena neznancima.

Nije lako, priznajem. Povremeno me napusti odlučnost i preplavi me očaj. Setim se onoga što sam izgubila – onoga što smo izgubile – i prepustim se, doslovno. Legnem na krevet i želim samo da umrem. Ali tada skupim snagu. I ponovo se nadam. Ne u bolju budućnost, makar u drugačiju. Progutam suze i nateram samu sebe da se nasmešim. Uspevam u tome: otkrivam da je bezbrižnost najbolji način da ostanem na površini. Dakle, pripremi se za pismo puno površnosti, udvaranja, ogovaranja.

Nekada je postojala samo jedna osoba koja je bila sposobna da sluša moje priče. Ti. Zamišljam te kada smo bile deca, kada smo satima maštatile u vrtu, sećaš li se? A sada kada imam hiljadu stvari da ti ispričam, ne znam odakle da počnem.

Da se ne bih izgubila, krenuću od mesta na kome sam trenutno.

U Istanbulu sam već gotovo dva meseca. Dok ti pišem, čujem galebove koji kruže ispred mog prozora. Kad se nagnem, vidim ih kako lete tik iznad blistavih voda Marmornog mora, a zatim se uzdižu iznad krovova beskonačne metropole. Sa ulice dopiru prigušeni zvuci života koji teče, vika uličnih prodavaca i buka automobila u prolazu. Sunce zalazi: nebo se presijava u duginim bojama poput nekog baršunastog plašta.

Možeš li da veruješ? Istanbul! Čak ni u našim najluđim dečijim maštarijama nisam mogla pomisliti da će me život odvesti na tako daleko mesto, beskrajno prostranije od gradića u kom smo odrasle. Mislila sam da ću zateći

egzotičan i odbojan grad, ali varala sam se. Istanbul me je dočekaao velikodušno, prigrlio me, osećala sam se kao kod kuće. Čulna duša ovog čarobnog i moćnog grada zavela me je od samog početka.

Ako se osvrnem, jedva da prepoznam u sebi onu napaćenu devojku koja je jednog jutra u zoru napustila Viterbo ne oprostivši se ni od koga, samo da ne bi ništa objašnjavala. Nije mi to bio prvi put da odlazim od kuće na taj način, ali znala sam da će sada biti drugačije. Ovaj put će to biti zauvek. Krenula sam peške prema stanici i ušla u prvi voz za sever Italije. Stigavši u Milano, nastavila sam do Venecije. Tamo sam otišla do biletarnice i pitala koji voz ide najdalje. „U 23.00 sa perona 9 kreće Orijent ekspres, poslednje odredište je Istanbul, u Turskoj. Je li vam to dovoljno daleko?“, pitao me je službenik, gledajući me sumnjičavo. U njegovim očima sigurno sam ličila na begunca. Na kriminalca koji namerava da napusti zemlju kako bi izbegao pravdi. Nije mnogo pogrešio. Pogledala sam ga pravo u oči i kupila kartu u jednom smeru.

Bilo je sedam uveče, preda mnom je bilo, dakle, dugo čekanje. Otišla sam do kafea na stanici i sela za sto s pogledom na perone. Vozovi su dolazili i odlazili, bez prekida. Buljuci putnika slivali su se na perone i isto toliko putnika ubrzavalo je korak, vukući težak prtljag, u mislima već okrenuti svojim odredištima. Mesto je bilo krcato gostima koji bi popili kafu za šankom i pobegli. Osim mene, za stolovima na otvorenom sedela je samo još jedna osoba, delovalo je da joj se ne žuri, bila je to vrlo elegantna gospođa setnih očiju. Pušila je cigaretu ne držeći je među prstima, već ju je podupirala neobičnom nosačem, tankom pozlaćenom šipkom s nekakvom štipaljkom na jednom kraju, dok

je na drugom bio prsten koji je ona navukla na prst kao da je nakit. Nasmejala mi se i pitala me koliko je sati. Bilo je jasno da je to povod da zapodene razgovor.

Rekla mi je da čeka Orijent ekspres. Kad sam joj odgovorila da i ja putujem tim vozom i da sam krenula prema Istanbulu, ona se čudno nasmejala. To je bio njen grad, otkrila mi je. I dodala je da čeka prijatelja, ali kao da je znala da on neće doći.

„Ponekada sudbina voli da nas drži na iglama, poput rastresenog ljubavnika. Ali čekanje može biti još slađe od susreta: dovoljno je da naučiš kako da pothranjuješ nadu“, primetila je zagonetno.

Čutale smo nekoliko minuta, pile smo kafu, nisam je ništa pitala, a ona mi je pričala o svom neverovatnom životu. Kao mlada devojka živela je na dvoru u haremu poslednjeg sultana, sve dok nije zatvoren kada je propalo Osmansko carstvo. Za mnoge njene saputnice sloboda je bila osuda na život pun nevolja. Bilo je teško da se shvati, ali onako zatvorene u svom malom ženskom svetu, prepuštene na milost i nemilost željama svoga gospodara, kurtizane su mogle uživati u subtilnim privilegijama i zadovoljstvima. Ona je pak iskoristila svoju slobodu, ali joj je oduzeta ljubav njenog života. Tada je pobjegla i proputovala Evropu uzduž i popreko, ali nikada nije pronašla mir. Nije rekla ništa više. Zamišljala sam da je taj čovek kog je uzalud čekala zapravo njena izgubljena ljubav. Tada me je iznenada pitala od čega bežim, a ja sam osetila da sam razotkrivena. Šta je ta žena znala o meni? Je li bilo moguće da zna za našu tajnu? Krenula sam da upadam u stanje panike, ali odmah sam se smirila. Samo se šalila. Priznajem da sam na trenutak bila u iskušenju da joj sve otkrijem. Ali ostala sam pribrana i odolela sam.

Bilo je skoro vreme za polazak i ustala sam kako bih zatražila informaciju na kom je peronu voz. Kad sam se vratila, nje više nije bilo. Potražila sam je, ali nije joj bilo ni traga: nestala je kao nekom čarolijom. Uzela sam prtljag i dok sam odevala kaput, shvatila sam da imam nešto u džepu. Na dodir ličilo je na tanak, metalan predmet nepravilnog oblika. Izvukla sam ga znatiželjno i videla da je to bio njen čudan prsten – držač cigareta.

Ne znam zašto ti pričam o ovome. Možda sam u očima te žene videla vlastitu bol. Našu bol.

Tvoja Elsa

Koliko godina poznaju Anamariju, Leonarda, Đulija i Elenu? Serđo se toga više i ne seća. Đovana, s druge strane, to sigurno zna. Voli da sve u svom životu drži pod kontrolom. Posедуje dnevnik u koji beleži sve, još od tinejdžerskih dana. Tako se igra sama sa sobom. Serđo zna za tu naviku, ali to je nešto o čemu njegova supruga nerado govori. Zapravo, to i nije baš dnevnik. Koristi svesku udenutu u korice od crvenog platna: kad dođe do poslednje stranice, zameni je drugom, potpuno istom. Serđo zna gde drži te sveske uvek istog izgleda: u sanduku u sobi. Više puta je bio u iskušenju da zaviri u njih, ali nije. Uvek ga je nešto zaustavilo. Poštovanje prema Đovaninoj intimi, a možda i strah da ne otkrije neki detalj za koji je bolje da ne sazna. Svako ima pravo da čuva svoje tajne, čak i oni koji, poput Đovane, deluju kao da ih nemaju. Ili barem on tako misli.

„Hej, Serđo, šta ti je? Jesi li video utvaru?“, navaljuje Leonardo dok prolazi kroz ulazna vrata. Sklonost ka

pošalicama često ga navede da napravi neki gaf. Tako je i u ovom slučaju i, odista, Elsa se oseća prozvanom.

„Zapravo ja sam ta utvara“, kaže i kreće prema njima s pruženom rukom i prepređenim izrazom na licu. „Drago mi je, Elsa Korti.“

Ako je Leonardo i pomalo zbunjen, to ipak ne pokazuje. On je spontan čovek, vrlo šarmantan muškarac, crni čuperak na glavi uvek mu je razbarušen, zelene oči uokvirene su dugim trepavicama. Rukuje se s neznankom uz jedan od svojih zavodljivih osmeha: „Drago mi je, Leonardo.“ A u međuvremenu upitno gleda u Serđa: ko je ta žena? Ali njegov prijatelj je sada sav uronio u petljanje oko rerne i ne obraća pažnju na njega.

Đovana je izašla na odmorište kako bi dočekala ostale goste, Đulio i Elena zastali su s Anamarijom. Popeti se na peti sprat peške u sedmom mesecu trudnoće nije mala stvar. Naravno, trebalo bi da Leonardo bude pažljiviji prema svojoj supruzi, pogotovo sada kad čekaju dete, razmišlja Đovana. Nije prvi put da posumnja u njegove vrline kao supruga i, pre svega, kao budućeg oca. Dobiti dete je zahtevan test za svaki par, ali za ovo dvoje to bi se moglo ispostaviti kao naročito težak zadatak. Oseća i blagu bol. A uostalom, to joj se uvek dogodi kad pomisli na trudnoću svoje prijateljice. Mada deca nisu u njenim planovima, ne može a da joj ne zavidi.

„Evo nas, umorni i gladni!“, pozdravlja je Elena, dok iza nje ide Anamarija, zadihana i crvena u licu. Na zaleđu male povorke je Đulio, s bocom vina u ruci.

Tek nakon obaveznih poljubaca i prigodnih pozdrava, dok Anamarija povlači stolicu kako bi sela a Đovana joj brižno sipa čašu vode, novopridošli gosti primećuju

neobično prisustvo. Sedeći u uglu kuhinje, Elsa ih je posmatrala kako ulaze i gleda ih s tajanstvenim izrazom lica.

„Elsa Korti...“ Serđo ponovo svima predstavlja gošću, uz malo formalniji ton. U međuvremenu Đovana bez reči dodaje stolicu za sto: kao da ima utisak da se te žene neće lako rešiti, a to joj – mora priznati – i ne smeta. Uostalom, čini se da je Elsa probudila radoznalost i kod njihovih prijatelja. Biće to drugačiji nedeljni ručak.

Serđo otvara bocu vina koju je doneo Đulio i pruža čašu nepoznatoj gošći.

„Ne, hvala. Bolje je da danas ne pijem.“

Anamarija zaneseno zuri u njene minđuše: „Divne su“, uzvikuje. „Mora da su stare: je li to porodični nakit? Odakle su?“

„Izdaleka“, odgovara Elsa smešeći se.

„Malopre ste nam rekli da ste napustili Rim pre pedeset godina. Gde ste bili sve ovo vreme? Možda na istom mestu odakle potiče vaš nakit?“, uskače Đovana.

„Ti si bistra devojka, draga. Trebalo bi da radiš kao inspektor“, šaljivo odgovara žena.

I položivši torbu u krilo, počinje da pretura po njoj tražeći nešto. Nakon što je izvadila razne predmete, uključujući i vezeni novčanik, lepezu od crne čipke, penkalo, kremu za ruke, krojački metar, kesicu bombona i svežanj pisama uvezan žutom svilenom vrpcom, konačno nalazi belu kutiju s ružičastim natpisom. Jednim potezom vraća sve te drangulije u torbu i, uz malo vode, guta veliku tabletu.

„U određenim godinama, na kraju, čovek guta više lekova nego hrane!“, napominje kao da se oseća obaveznom da se opravda.

„Nemojte ništa da mi pričate! Pod izgovorom da sam trudna, moj ginekolog me je napunio suplementima. Sve te kapsule, te ampule, kao da sam bolesna. Kao da roditi dete nije najprirodnija stvar na svetu“, daje sebi oduška Anamarija, saosećajući s njom.

Serđo iznosi predjelo na sto: grickalice sa sirom, turšiju i pladanj s pršutom.

Za Anamariju, koja zbog trudnoće ne može da jede suhomesnate proizvode, pripremio je povrće u aromatičnom ulju i pečene pistae.

„Pistaći su predivne semenke, zar ne? A tek oni iz Sirta... oni su ukusniji od bilo koje druge sorte“, nadahnuto primećuje Elsa dok brzim i znalačkim pokretima otvara ljuste.

„Sirt? Nije mi poznato to ime. Je li to neki grad?“, pita Anamarija.

„Da, grad.“

„A gde se nalazi?“, upada Đovana.

Ali čini se da je gospođa nije čula.

Đovana je rastrzana. Želela bi da sazna nešto više o toj neočekivanoj gošći, ali čini joj se neprimerenim da istrajava s pitanjima: očito je da je Elsa u poteškoćama. Maločas je popila neki lek, možda je bolesna. Možda ona nema potpunu kontrolu nad svojim umom, nije baš sasvim pri sebi.

„Đovana, hoćeš ti da doneseš još vina na sto?“, pita je Serđo dok proverava da li voda vri, prekidajući je u tim promišljanjima.

Đulio joj se pridružuje. Nalaze se u pomalo zabačenom uglu kuhinje, gde misle da ih niko neće čuti.

„Jesi li videla ona pisma?“, šapuće joj.